

Философията
на образованието
и образованието
по философия

ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ
НА МЕТОДИКАТА НА ОБУЧЕНИЕТО
ПО ФИЛОСОФИЯ

Милен Маринов*

SUBJECT MATTER, GOALS
AND OBJECTIVES OF THE METHODOLOGY
OF TEACHING PHILOSOPHY

Milen Marinov

Abstract: This article discusses with the subject matter, goals and objectives of the methodology of teaching philosophy.

Keywords: pedagogics, didactics, methodology of teaching philosophy.

Думата *педагогика* произлиза от старогръцкото παιδαγωγός – *възпитател, наставник*. В древна Гърция пайдагогосът бил роб, който водел детето на господаря до училище и го наглеждал. През Античността под *педагогика* гърците разбират грижата за бо-лния (Платон) и умението за възпитаване (Плутарх). В бита на средновековното българско семейство възпитанието (от ст.-бълг. питати – *храня, отглеждам*) се свързва предимно с отглеждането или отхранването на децата; едва след Освобождението от османско владичество под влияние на европейската педагогическа мисъл то се схваща като въздействие върху волята и нравственото съзнание.

Заслуга за превръщането на педагогиката в самостоятелна наука има немският философ, психолог и педагог Йохан Фридрих Хербарт (1776–1841 г.). Неговото фундаментално съчинение „Обща педагогика“ е първият опит за научно построена педагогическа теория.

* **Милен Маринов** – главен асистент, доктор, Философски факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“; e-mail: m.marinov@ts.uni-vt.bg

Общата педагогика е наука за възпитанието, обучението¹ и образованието². Нейни основни дялове са теория на възпитанието и теория на обучението и образованието (дидактика).

Думата *дидактика* произлиза от старогръцкия глагол διδάσκω, който още в песните на Омир и Хезиод³ се използва със значение *уча, обучавам*; от него по-късно се образуват διδακτός – *обучен* (Пиндар, Софокъл), διδaxis – *обучение* (Еврипид) и διδακτικός – *поучаващ* (Новия завет). Оттам διδασκᾱλία е *преподаване*, διδασκᾱλεῖον – *училище*, а διδᾱσκᾱλος – *учител*, възрожденското *даскал*.

Понятието *дидактика* се появява за първи път в съчиненията на немския педагог Волфганг Ратке (1571–1635 г.), който нарича сам себе си *дидактик*, т.е. способен да обучава по лесен начин. За основоположник на науката „дидактика“ се счита чешкият хуманист Ян Амос Коменски (1592–1670 г.), в чиито трудове се извършва преврат в теорията и практиката на обучението.

Съществуват и други възгледи за мястото на дидактиката в системата на педагогическите науки. В литературата по педагогика се оформят три схващания за отношението между понятията *педагогика* и *дидактика*:

1. понятието *дидактика* е по-широко по обем от понятието *педагогика* (Я. А. Коменски);

2. отношението между понятията *педагогика* и *дидактика* е отношение на цяло към част (Й. Ф. Хербарт);

3. *педагогика* и *дидактика* са кръстни понятия.

Дидактиката е обща теория на обучението и образованието, като се има предвид, че процесът на обучение винаги е свързан с възпитанието.

Общата дидактика изучава основните закономерности и принципи на учебния процес, които се отнасят до всички учебни

¹ Обучение – системно преподаване на учебен предмет или на специалност (пр. философия).

² Образование – съвкупност от знания, получени при целенасочено обучение (пр. основно, средно, висше образование). *Образованието като процес включва обучение, възпитание и социализация* (ЗПУО).

³ *Теогония*, ред 22: *Нявга научиха те Хезиод на божествена песен...* (Хезиод, *Теогония, Дела и дни. Омирови химни*. София: „Народна култура“, 1988).

предмети в тяхната взаимовръзка и обусловеност. Поради спецификата на различните учебни предмети от общата теория постепенно се отделя тесен кръг от проблеми на обучението по всеки от тях. Така възникват частните дидактики, наречени още методики на обучението по отделните учебни предмети. Методиката на обучението е свързващото звено между общата дидактика и съответната наука.

Думата *методика* произлиза от старогръцкото μέθοδος – начин за постигане на дадена цел, път на изследване или на познание, т.е. метод. *Методика* е заглавието на едно от многото недостигнали до нас съчинения на Аристотел. Понятието се среща и в неговия трактат *Реторика* в смисъла на правилата, които ораторът трябва да следва, подготвяйки публичното си слово. Съгласно Аристотел методиката е наука за методите за практическо извършване на някаква дейност.

Методиките на обучението осигуряват *технологията*⁴ на учебния процес. Те разработват учебното съдържание, целите, задачите, методите, средствата и организационните форми на обучението по определен учебен предмет или цикъл от учебни предмети. За техен родоначалник се приема швейцарският педагог и писател Йохан Хенрих Песталоци (1746–1827 г.), създател на първата система за обучение на деца, за цялостно развитие на „ума, сърцето и ръцете“.

Методиката на обучението по философия е *теория на обучението по учебния предмет Философия в средното училище*. Тя се основава на обобщения дългогодишен опит на базовите учители и на резултатите от научноизследователската дейност на методиците. Това придава на методиката на обучението по философия статут на самостоятелна научна дисциплина, която има свой предмет, цели и задачи, разработва собствена теория и терминология и използва специфични изследователски методи.

Предмет на методиката на обучението по философия е *обучението по философия в средното училище*. Този процес се осъществява в две основни дейности – преподаването и ученето, които се намират в единство както по отношение на процесуалната, така и по отношение на съдържателната страна на обучението.

⁴ *Технология* (от ст. гр. τέχνη – умение, майсторство; и λόγος – слово) – научно обосновано предписание и процес на приложение на теоретическите знания в практическата област.

Целта на методиката на обучението по философия е да *изследва и разкрива закономерностите и принципите на обучението по философия в средното училище*. По този начин се създава съвременна теория на обучението по този предмет. Чрез нейното овладяване интуицията, която често ръководи учителите в тяхната стихийна дейност, отстъпва място на научния подход в организацията и управлението на учебния процес.

Задачите на методиката на обучението по философия са:

1. Да изяснява и определя целите, задачите и значението на учебния предмет „Философия“ и мястото му в системата на образованието, като се съобразява с постиженията на науката и *генералната цел* на гражданското образование, възпитание и развитие на учениците в *автономни личности и свободни граждани*.
2. Да определя обема, съдържанието и характера на учебния материал по философия, съобразно целите на обучението и възрастовите особености на учениците.
3. Да разработва собствените си методи за изследване на учебния процес и пътищата, и средствата за внедряване на резултатите от научноизследователската работа в практиката на обучението по философия.
4. Да съдейства за правилно реализиране на учебно-възпитателните цели на всяка методическа единица с оглед усвояването на научни знания, умения и навици, развиване на познавателните способности на учениците, формиране на научен светоглед, възпитание в родолюбие и демократичност, висока нравственост и положително отношение към труда.
5. Да разработва целите, задачите, съдържанието, организацията и методиката на факултативната подготовка и на разнообразните извънкласни и извънучилищни дейности по философия.
6. Да изяснява въпросите за мястото и ролята на учителя в процеса на обучението по философия, за неговата специална (философска и методическа), общопедагогическа и общопсихологическа подготовка.
7. Да изучава и разкрива методологическите и педагогическите основи (организационни форми, методи) на обучението по

философия и да предлага ефективни средства за неговото усъвършенстване.

8. Да установява ефективността на разнообразните средства на обучение, тяхната роля за интензификацията на учебния процес във взаимодействие с другите учебни фактори.
9. Да установява и обяснява крайните резултати от обучението по философия в педагогическата практика, връзките и взаимодействията им с другите учебни предмети с оглед интегралността на обучението.
10. Да реализира учебните програми в методически издържани и отговарящи на ДОО учебни пособия – методическо ръководство, учебници, учебни помагала.
11. Да проучва, обобщава и популяризира личния педагогически опит по философия.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Хезиод 1988: *Теогония, Дела и дни. Омирови химни*. Сафия: „Народна култура“. // **Heziod 1988:** *Teogoniya, Dela i dni. Omirovi himni*. Sofia: „Narodna kultura“.